



A legnagyobb feladat a szemléletváltás

A felsőoktatási könyvtárak mostani feladatairól, kihívásairól és az együttműködés fontosságáról is beszélgettünk az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának (EKK) két vezetőjével, **Marton József** elnökkel és **Tóth Csilla** elnökhelyetessel.

Miként látják most az EKK működését?

Marton József: Jelenleg 39 felsőoktatási könyvtár tagja az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának, amely alkalmanként bővül, még nem tagunk az összes felsőoktatási intézmény, az viszont elmondható, hogy az összes fenntartói modell képviselteti magát a szervezetben. Már korábban is fontosnak tartottam, elnökként pedig még jobban azt képviselem, hogy szervezeti működésünk csak együttműködésben lehet hatékony, erre törekszünk a tagokkal. A kollégáknak folyamatosan vannak kezdeményezéseik, ezek megvalósításában nem csupán az elnökség dolgozik. Ez jó motorja annak, hogy elérjük a célunkat, hogy egy kommunikációs-szakmai platformot biztosítsunk a tagoknak. Ez abban segíthet,

hogy megosszuk egymással a mindenkit érintő ügyeket, a jó gyakorlatokat, illetve a nehézségeket is, és együtt keressük a megoldásokat. Kezdeményezések folyamatosan érkeznek a közös levelezőlistánkra, inkább együttműködés jellemel bennünket.

Az EKK-nak milyen szempontokat kell figyelembe vennie jelenleg, amikor stratégiaalkotásban gondolkodik?

MJ: Az EKK stratégiája megújulás előtt áll. Azt látjuk, hogy a könyvtárosság folyamatosan átalakulóban van, új irányok, szerepek, feladatok jelennek meg a könyvtárakban például a kutatástámogatással, a tudományometriai elemzésekkel, a különböző elemzőeszközök használatával. A mi olvasóink, az egyetemi hallgatók sokkal gyorsabban változnak, mint amennyire az intézményrendszer tud változni. Óriási kihívás, hogy ezt lekövessük és be tudjuk őket vonzani könyvtárainkba. Az viszont jó hír, hogy miközben azt látjuk, hogy a fizikaidokumentum-forgalom, a könyvkölcsönzés jelentősen csökkent az elmúlt 15 évben, a felsőoktatási könyvtárakban a látogatók száma ennek ellenére növekedni tudott. Ez egy ugródeszka, hogy ezt az irányt folytassuk és behívjuk a hallgatókat a közösségi tereinkbe.

Tóth Csilla: A győri Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár-

ral mi ezt a folyamatot pár éve úgy kezdtük el, hogy már az általános iskolákat is megszólítjuk és hozzuk a diákokat, a majdani hallgatókat a könyvtáron keresztül a felsőoktatásba. Hiszek abban, hogy miként az olvasást is elkezdjük legkisebb korban, úgy a felsőoktatás megismertetésével is így tegyünk.

A hozzánk érkezőknek megmutatjuk a könyvtárat, annak környezetét, majd az egyes tudományágakat.

Az említett példa egyelőre a mi projektünk, de szeretném ezt beemlíteni majd a tagságunk körében jó gyakorlatként, hogy ez minél több helyen elindulhasson. A stratégia formálásához az egyetemi könyvtárak új és kapcsolódó szolgáltatásait is szeretnénk felmérni a jövőben, miként is működik az egyes helyeken a könyvtárak népszerűsítése.

MJ: Itt annyit még hozzátennék, hogy nálunk a Műegyetem könyvtárának speciális a helyzete, hiszen az egyetem történelmi emlékhely is egyben. Az idei ősz folyamán közel háromezer általános és középiskolás diák jött hozzánk történelmi emlékhely-látogatásra. Őket különféle aktivitásokkal szólítottuk meg, ezekhez kapcsoljuk azokat a tudnivalókat, adott esetben a műszaki területeket is érintve, amelyek fontosak lehetnek nekik a jövőben a pályaválasztáskor. Most csupán két példát említettünk Csillával, de minden intézmény dolgozik azon, hogy megmutassa az egyetemét és bevonza a fi-

„Szervezeti működésünk csak együttműködésben lehet hatékony, erre törekszünk a tagokkal”

ai célként végezni, meg kell próbálni fel-
térképezni a lehetséges utakat. Ma már
nem csupán a közgyűjteményi szféra
ilyen, hanem a tágabb üzleti szféra is
olyan, hogy mindegy, miért jön be az ügy-
fél vagy a leendő ügyfél, a lényeg, hogy
bejőjön. Ez a szemlélet is része annak
a szemléletváltásnak, amelyben elindul-
tak az egyetemi könyvtárak is.

**A szemléletváltás szükségességében ma
már nyilván szerepet játszik a mestersé-
ges intelligencia. Mit gondolnak erről?**

MJ: A felsőoktatási intézményeknek és
azok könyvtárainak is azon kell dolgozni-
uk, hogy megtanítsák jól használni
a mesterséges intelligenciát. Azt lenne
fontos átadni, illetve a folyamatot meg-
mutatni, hogy miként tudjuk meg egy in-
formációról, hogy az hiteles. Kritikusan
kell szemlélnünk nemcsak az informáci-
ót, hanem a világunkat is. Fontos azt is
megmutatni, hogy a hallgatók miként
tudják jól használni az egyes eszközöket
egy szakdolgozat vagy egy prezentáció
készítésekor. Máshogy kell segíteni a mai
diákoknak. A mi időnkben több szemesz-
teren keresztül mélyedtünk el egy-egy
témában, ma erre már kevesebb az idő,
felgyorsult az élet, ezt mindenki látja.
A legerősebb álláspont az, hogy meg kell
tanítani a mesterséges intelligencia hasz-
nátát, fel kell hívni a figyelmet a veszé-
lyeire, de nem tiltani. Ahhoz, hogy ebben
segítséget nyújthassunk, nekünk, könyv-
tárosoknak is folyamatosan fejlődni és
tanulni kell.

**Kiemelnének esetleg egy-egy innováci-
ót, szolgáltatást, amely a szervezethez
kötődik?**

TCS: Az EKK munkacsoportja a HUNOR
(HUNGarian Open Repositories) konzor-
ciumot a magyar felsőoktatási intézmé-
nyek és az MTA Könyvtára hozta létre
a nyílt hozzáférés (open access) hazai
gyakorlatának kialakítása céljából, eb-
ben a Debreceni Egyetem Egyetemi és
Nemzeti Könyvtára volt élenjáró, ők fog-
ták ezt össze és segítik a folyamatot.
Megemlíteném továbbá az érintésmentes
dokumentum-visszavételt, a publikáció-
és a kutatástámogatást, illetve a hallga-
tóknak elérhető kutatómódszertan és

adatbázis-használati órákat, valamint
szakdolgozatírás idején különösen fontos
szolgáltatásokat, mint pl.: „Kölcsönözz ki
egy könyvtárost!” (SZTE-KK, Szeged)
vagy „Szakdoga-para?” (SZE-EKL, Győr).
Továbbá vannak már könyvklubjaink,
társasjáték klubok, szabadulósobás já-
tékok, ezek megléte az intézmények kö-
zösségi tereinek hasznosítását is jelentik.
A Covid idején nyilván ezek nem működ-
tek, majd a járvány időszaka után, foko-
zatosan tértek vissza ezekbe a hallgatók,
és szerencsére egyre jobban kihasználják
a könyvtári terek nyújtotta lehetőségeket.

MJ: Van egy olyan elképzelésünk, amely
szerint az egyetemi könyvtárak egy közös
kölcsönzött dokumentum-visszavétel
szolgáltatást indítanak, ennek keretében
az országban bármelyik csatlakozott
könyvtárba visszavihető lenne a doku-
mentum. Ezt az igényt is a Covid idősza-
ka hozta. Az ötlet megvalósításán dolgo-
zunk, de a konkrét feladaton ez a projekt
túlmutat. Most ott tartunk, hogy az infor-
matikai támogató rendszer épp fejlesztés
alatt van és majd a tapasztalatokat meg-
vizsgálva meglátjuk, hogy a valóságban
miként és mikor tudunk majd elindulni
a szolgáltatással. Ez a projekt az együtt-
működések erősítésére is jó lehet. Az EKK
egyik legnagyobb értéke a hasonló
együttműködések és az együtt gondolko-
dások.

**Milyen új tudásra van szüksége manap-
ság a felsőoktatási könyvtáraknak? Mi-
lyen kompetenciákra van szüksége most
a kollégáknak?**

TCS: Meg kell látnunk, hogy mi az, ami-
ben hasznosat, értéket tudunk nyújtani
a fenntartóknak, illetve az ügyfeleinknek,
akik sokfélék. Ők legnagyobb számban
egyetemi hallgatók, továbbá kutatók,
munkatársak. Fontos megemlíteni, hogy
egyre több a nemzetközi hallgató, a velük
való kommunikáció, a különböző kultú-
rák megismerése is a fejleszhető kompe-
tenciák közé tartozik, ha a szakembere-
inkről beszélünk. A külföldi hallgatókat is
meg kell szólítani különböző szolgálta-
tásokkal, programokkal.

MJ: Tisztában kell lennünk azzal, hogy
miben tudunk hasznosak lenni, ha értéket

**„Fontos, hogy a mostani
hallgatókat, a könyvtár-
ba járókat be kell vonni
a folyamatunkba, hogy
tudjuk, miként formáljuk
a szolgáltatásainkat.”**

teremtünk, akkor nincs félnivalónk, hogy
csökkenne a szerepünk. Modernizálnunk
kell, részben a piaci szemléletet is fel kell
venni. El kell fogadni, hogy fejlődött az
informatika világa, máshogy állnak az
ügyfelek a könyvtárhoz, másként kell
készíteni a könyvtári leírásokat, annak
érdekében, hogy jól illeszkedjen a mai
kereső eszközökhöz és az ügyfelek kere-
sési szokásaihoz. A legnagyobb feladat
a szemléletváltás, de ez idő kérdése.

TCS: Ami valóban lényeges, hogy nyitot-
tak legyünk. A könyvtáros legyen valami-
ben jó, és kopjon ki az a nézet, hogy „így
szoktuk”. A régi dolgok elengedése fontos.
Tudjuk, hogy ez nehéz. A mai fiataloknak
azonnal kell minden, várni nem fognak,
a fiatal pörög, megy előre. Ehhez kapcsol-
om azt a projektötletünket is, amelyben
egy közös platformon gondolkodunk,
hogy az olvasóknak a keresett tanulmá-
nyokat azonnal tudjuk biztosítani, és ne
kelljen a könyvtárközi kölcsönzésre várni,
míg a dokumentum megérkezik a postá-
val egy hét alatt, mert erre nincs idő.
Ez is a már említett szemléletünket tük-
rözi, a közös felületek kidolgozását, egy-
más kölcsönös segítségét. Ha összefogunk,
gyorsabban tudunk fejlődni és a közösből
mindenki kiszűri azt, amire szüksége van.
Az is fontos, hogy a mostani hallgatókat,
a könyvtárba járókat be kell vonni a fo-
lyamatunkba, hogy tudjuk, miként for-
máljuk a szolgáltatásainkat. Az ered-
mény nem lesz azonnali, de ha elültetjük
a magokat, csodaszép fák fognak kinőni
belőlük.

Szűts Etele–Szeifer Csaba